

1982
grote Maaskantprijs
Aldo van Eyck

JURY

Mary Zeldenrust-Noordanus
Benno Prensela
Wiek Röling
Max van Rooy
Hajo Viersen

READER

Francis Strauven

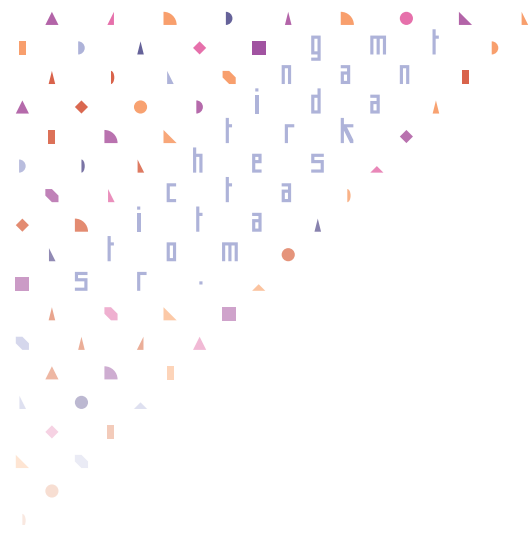
JURYRAPPORT

Het legitimeren van de twijfel

Al vanaf 1947 levert Aldo van Eyck door zijn publicaties en architectuuronderricht een belangrijke bijdrage aan het denken over architectuur in Nederland. Een man met een groot communicatief vermogen, wat ook blijkt uit zijn architectuur. Reden om hem de Rotterdam-Maaskantprijs te geven. Architectuur is voor Aldo van Eyck één van de belangrijkste middelen waarmee een cultuur zich uitdrukt en kenbaar maakt. Behalve een oplossing van functies en behoeften is architectuur een uitdrukking van de menselijke samenleving. Ze is een contravorm van de individuele en maatschappelijke betrekkingen. Behalve een louter technisch en rationeel product behoort architectuur, stelt Van Eyck, drager van betekenissen te zijn en daar zijn beeldende kracht te beantwoorden aan het verlangen naar communicatie. Architectuur is als taal op te vatten, waardoor zowel het individu als de gemeenschap in hun veelvormig uit te dragen, maar ze ook gestalte geeft in zijn gebouwen. De unanieme voordracht voor de derde Rotterdam-Maaskantprijs was dan ook betrekkelijk snel bekeken.

Het juryrapport is uitgesproken helder over de verdiensten van de kandidaat: één zijn geschriften stelde hij zich van het begin af aan verfrissend kritisch op ten aanzien van het gangbare bouwen na de Tweede Wereldoorlog. Met een grote betrokkenheid bij de eigentijdse en klassieke westerse cultuur, maar ook bij de archaische culturen, streefde hij - in wisselwerking met zijn eigen praktijk - naar een humanere architectuuropvatting, die hij definieerde als 'gebouwde betekenis'. Met deze definitie roeide hij op tegen de stroom van het gebruikelijke denken in de internationale architectuurbeleid meteen na de oorlog. Zijn opvattingen vonden weerklank over de hele wereld, mede door de suggestieve zeggingskracht van zijn bescheiden, geconcentreerd de praktijk.

Zijn welsprekende kritiek richtte zich in eerste instantie op het benauwende functionalisme van CIAM, op het dogmatisch karakter van de functieverdeling van wonen, werken, verkeer en recreatie. Hij deelde deze kritiek met anderen, waaruit Team 10 ontstond. Origineel was zijn analyse van het falen van de moderne stedenbouw. De geldende opvattingen in deze discipline waren volgens Van Eyck niet aangeraakt door de avant-garde van de beeldende kunst en literatuur en evenmin door de ontwikkeling van de wetenschappen.

Bovendien stond hij steeds kritischer tegenover opdrachten om een grote wijk of nieuwe stad in een allesomvattend, ongedeelde ontwerpproces vorm te geven. Zulke monsterproducties zouden leiden tot verschraling van de individuele woning.

Zowel het individu als de gemeenschap moet herkenbaar worden gemaakt. Nieuwe architectuur moet dat anders doen dan oude. Ze moet in haar structuur en vorm blijf geven wat in deze tijd in positieve zin anders is of zou kunnen zijn; ze moet overerfde, hiërarchische betrekkingen niet bevestigen maar een beeld geven van niet-hiërarchische relaties en betrekkingen tussen eenheden of individuen, die in weerwil van hun verschillen als gelijkwaardig worden beschouwd. In deze opvatting is bij Aldo van Eyck de centrale metafoor 'de drempel'. Hier gaat het om het tussen, de overgang, de concrete vorm van de relatie tussen twee verschillende, vaak in karakter tegengestelde gebieden, ruimtes of plekken. In eerste instantie tussen binnen en buiten, met als symbolische betekenis het naar binnen en het naar buiten gaan. Wederkerige spanning dient ook te komen van open-gesloten, groot-klein, eenheid-veelheid. Een adagium van Van Eyck is: 'Maak van iedere stad een groot huis en van ieder huis een kleine stad.' In zijn pluriforme architectonische productie geeft hij in contravormen antwoord op relatiepatronen zoals die in het programma van eisen zijn vervat. Alle gebouwen van Van Eyck zijn ontworpen met een grote en innige intensiteit. Hij heeft aandacht voor de kleinste en voor de grootste ruimten, en vooral voor de betrekkingen tussen beide. Hij ontwerpt van binnenuit, maakt imaginaire wandelingen van plek tot plek, geeft verslag van zijn ervaringen. Zo onderkent hij in elk probleem, in elk deelaspect van het ontwerp dimensies die aan elkaar tegengesteld zijn.

In zijn eigen ontwerpen leidt dit tot een geduldig afwegen en uitproberen alvorens de juiste verhouding en juiste vorm wordt gevonden. In zijn levensopvatting en in zijn onderwijs leidt deze manier van denken tot het relativeren van vooropgezette zekerheden, tot relativering in het algemeen, tot het legitimeren van de twijfel. Aldus de jury.